

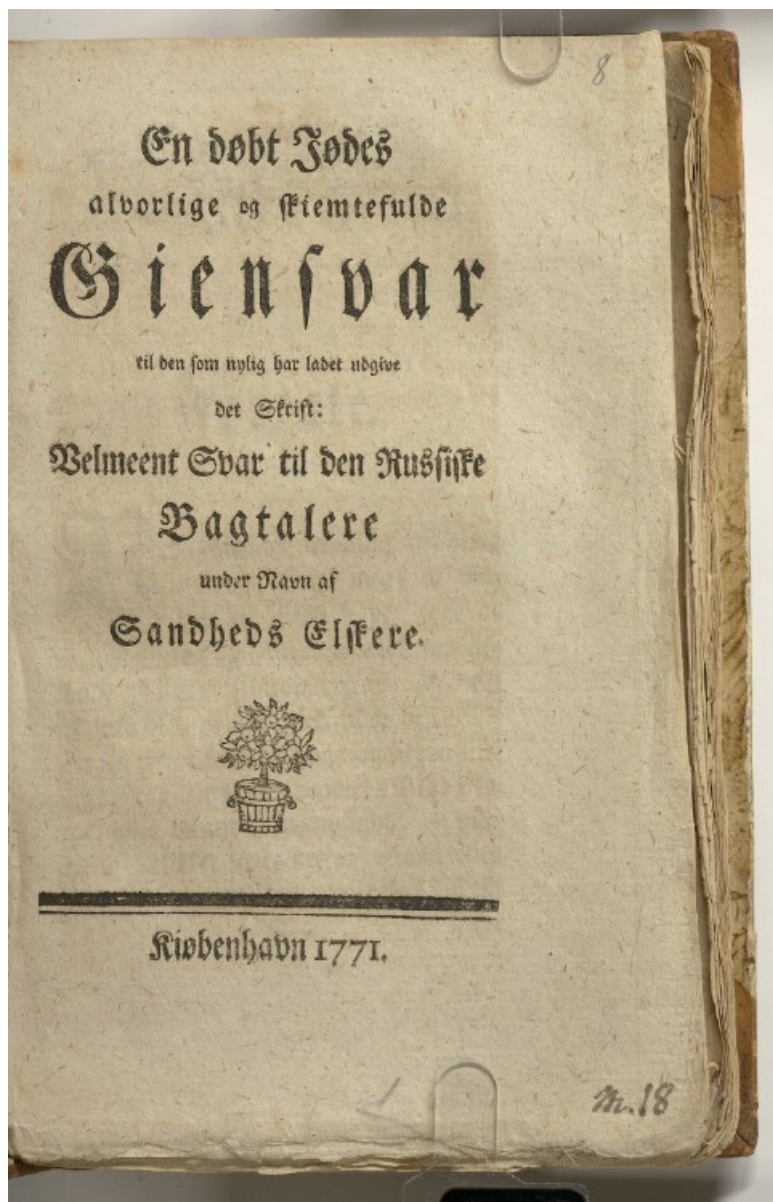
Titel: En døbt Jødes alvorlige og skiemtefulde Giensvar til den som nylig har ladet udgive det Skrift: Velmeent Svar til den Russiske Bagtalere under Navn af Sandheds Elskere.

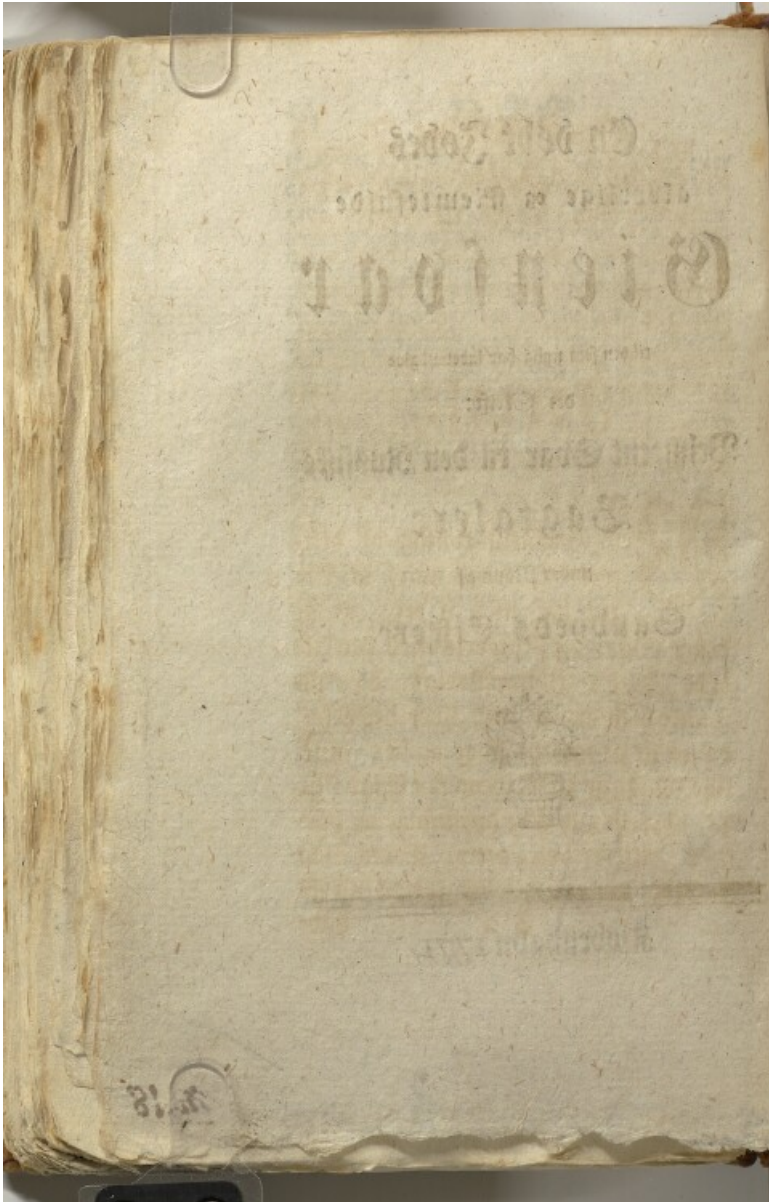
Citation: "En døbt Jødes alvorlige og skiemtefulde Giensvar til den som nylig har ladet udgive det Skrift: Velmeent Svar til den Russiske Bagtalere under Navn af Sandheds Elskere.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 4, ?, 1771*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_004-shoot-workid1_004_008/facsimile.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 4

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fortale.

Bed Giennemlæsning af dette
Skrift, synes mig, at Au-
tor her med haver søgt at
bruge Spøg og Narrerie med den af-
døde Junior Philopatreas, og min
Tanke blev ei her med lidet bestyrket,
da jeg fik at læse de Eloge og berømme-
lige Magazins Skribenteres Blad No.
38. hvor iblant flere dybsindige og par-
tiske Kritikker læses dette: Enten maa
stakkels Junior Philopatreas just nu
A 2 have

have passeret Tmien igien, da han har skrevet dette, (som jeg ei uden Undseelse efter deres Ord maa nævne,) Klostrians Verk ic., endelig anfører de Herrer under Tit. B. Os kommer dette Blad snarere for at være en nye Kritik over Junior Philopatretas, end et Svar til Ruffen.

Af disse despotiske Lærdes Kritikker, som saa myndig have skrevet imod mange Sribentere, dem de have kritiseret, og hvorfor de er anført til Debit indtil den 11 Juni Termins Tid, at afbetale Gielden, saa i Henseende Junior Philopatretas, da er jeg eenig med de gode Herrer deri, at det er en nye Kritik over den Hølsalig Hensøvede, men det er at beklage, at Sribenternes Had og Efterstræbelse er saa stor imod hinanden, hvilket deels kommer af Avind imod et større Genie,
end

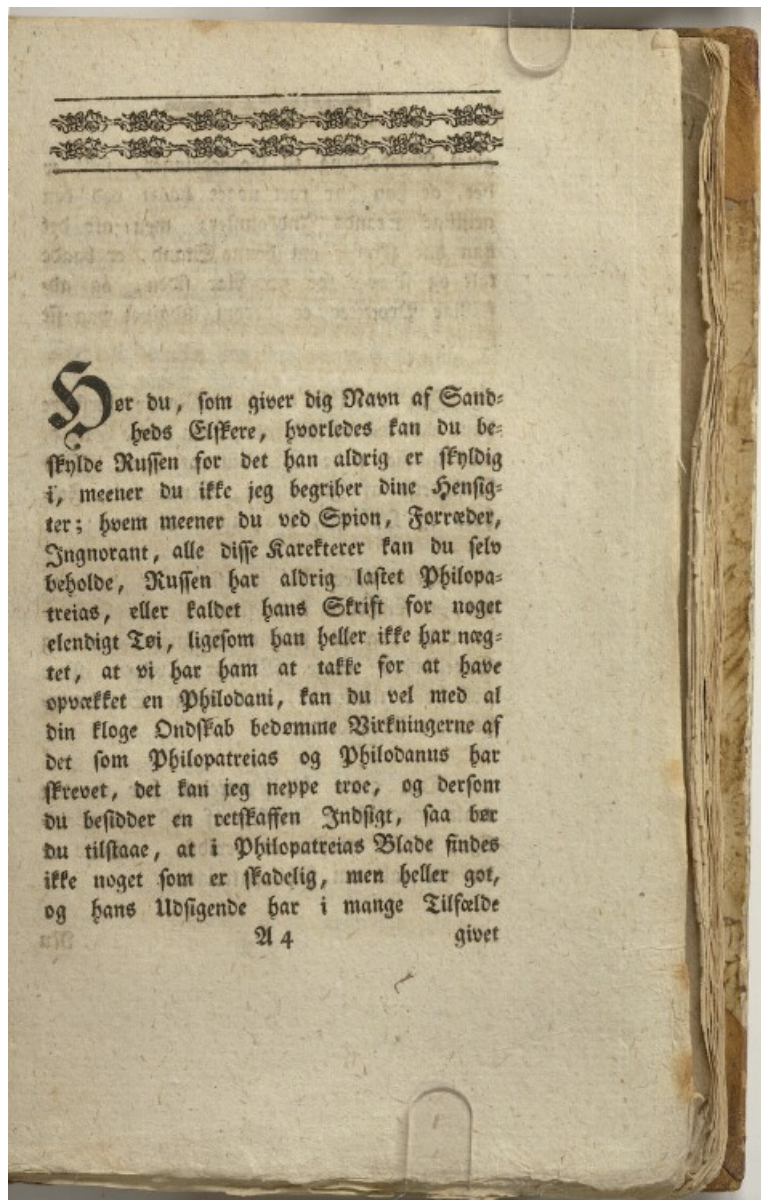
end de selv haver, deels formedelt Mis-
undelse af Fortienester, deels af Dum-
hed og Præjudicer, og for en soie Tid
er saadanne bleven understøttede af dem,
der synes at være præveligerede til at
udgive de meest efterrettelige Skrif-
ter. Disse Lede-Svende, kan man i
Henseende deres Kritikke, ligne ved Ur-
tekræmmernes Peber, som man kalder
Allehaande, og er et Magazin af Dum-
hed, Had og Partiskhed, hvilket tyde-
lig bevises af deres fældede urimelige
Kritikker. Min Hensigt med dette lil-
le Skrift er at tage den salige Junior
Philopatretias hans Skrifter i Forsvar
saa got som jeg kan, thi dersom Man-
den var i levende Lide, forsvarede han
sig nok selv. Dog beegner hans Mod-
standere ham ligesom han var i Livet;
men at Junior Philopatretias er død,
bor alle troe, det bevises tydelig nok af
den Beretning, som er udgivet i Tryk-

---

ken om hans Død og paafulgte Begravelse, Parade-Seng, og Mag. Klerkers Ligtale. Saa at Manden er virkelig død, og ingen bør eller maa troe andet, jeg kan ikke noksom forundre mig over denne Autor, som kalder sig selv Sandheds Elskere, for lyve saa groft, og vise sig saa ildefindet, at han ei sparer denne Afdele i sin Grav. Man merker nok, at Skrive-Friheden har til fælles med andre Ting, sine gode og onde Virkninger. Det kommer altsaa an paa den fornuftige Læseres modne og indsigtfulde Bedømmelse, dog kan man ei nægte, at Løgn og Usandfærdighed ofte setter Sandhed og Oprigtighed i sit rette Lys.

Hør

Ser du, som giver dig Navn af Sand-
heds Elskere, hvorledes kan du be-
skyldes Ruffen for det han aldrig er skyldig
i, meener du ikke jeg begriber dine Hensig-
ter; hvem meener du ved Spion, Forræder,
Ingnorant, alle disse Karakterer kan du selv
beholde, Ruffen har aldrig laftet Philopa-
treias, eller kaldet hans Skrift for noget
elendigt Tøi, ligesom han heller ikke har nøg-
tet, at vi har ham at takke for at have
opvækket en Philodani, kan du vel med al
din kloge Ondskab bedømme Virkningerne af
det som Philopatreias og Philodanus har
skrevet, det kan jeg neppe troe, og dersom
du besidder en retskaffen Indsigt, saa bør
du tilstaae, at i Philopatreias Blade findes
ikke noget som er skadelig, men heller got,
og hans Udsigende har i mange Tilfælde
givet

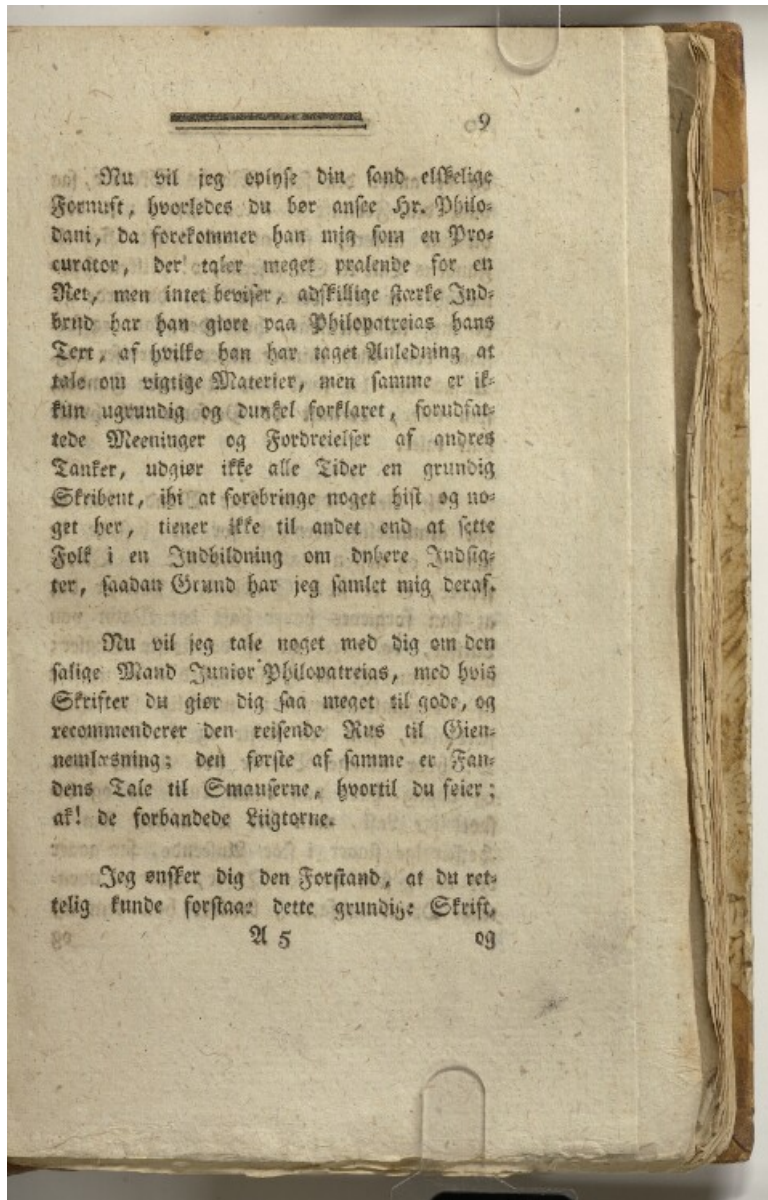

givet Anledning til Forbedringer, samt er det, at han har vært noget haart ved den geistlige Stands Indkomster; men alt det han har skrevet om denne Stand, er baade talt og skrevet for 50 Aar siden, og adskillige Projecter er derom indgivet paa sit Sted.

Jeg vil ikke i nogen Maade forsøre hans eller andres Meeninger om denne Stand, men gierne unde Standen at blive i fuld Besiddelse af Indkomme, Myndighed, Forhold og Opførelse, i og uden Kirken.

Dette allene vil jeg sige, at det var got, at Ligheden i de store Prestekald kunde hede paa de fattige Sognepræsters og Capellaners ringe Vilkaar, videre sicer nok hvad tienlig er, med denne Stands behøvende Forandring.

Den arme Philopatreas har maattet taale mange bitre Kritikker af adskillige Geistlige, hvilket noksom er bevidst. Dette er da nok talt om Philopatreas.

9
Nu vil jeg ønske din sønd, elskelige
Førenst, hvorledes du bør ansee Hr. Philo-
dant, da forekommer han mig som en Pro-
curator, der taler meget ydende for en
Ret, men intet beviser, adskillige stærke Ind-
brud har han gjort paa Philopatreas hans
Lert, af hvilke han har taget Anledning at
tale om vigtige Materier, men samme er ik-
kun ugrundig og dunkel forklaret, forudfat-
tede Meeninger og Fordreielser af andres
Tanker, udgjør ikke alle Liden en grundig
Skrivent, ihl at forebringe noget hist og no-
get her, tiener ikke til andet end at sette
Folk i en Indbildning om dybere Indsig-
ter, saadan Grund har jeg samlet mig deraf.

Nu vil jeg tale noget med dig om den
salsige Mand Junior Philopatreas, med hvis
Skrifter du gjør dig saa meget til gode, og
recommenderer den reisende Rus til Gien-
nemlæsning; den første af samme er Fan-
dens Tale til Smaasnerne, hvortil du seier;
af! de forbandede Piigtorne.

Jeg ønsker dig den Forstand, at du ret-
telig kunde forstaae dette grundige Skrift,

og de andre den salig Mands Skrifter, saa vilde din Fornuft ei drive Spøg med dem du har anført, for at opløse dit Begreb. Gandens Tale til Smauserne, o! hvilken Hemmelighed er ikke dette for dig, du burde give mig til Giensoar, hvorledes kan jeg forstaae den, med mindre nogen underviser mig. Altsaa bør du først lære at kiende Ganden, som taler, dernæst de Personer til hvilke han taler.

At kiende denne store Mand, som er saa almindelig berøgtet for at besidde de mange og nesten utallige Kunster og Vidensskaber, er et stort Studium. Meener du, at han forgieves haver haft det Navn von Lucifer, og været en af de største Engler; men formedest sin Hoffærdighed blev nedstøt af det gamle Paradis; mærkelig for Hoffærdighed, som den første og største Synd. O! hvor mange Beviser har vi ikke havt, og daglig have paa denne kneisende og bespottelige Last, man seer jo, at best som de Hoffærdige staaer i stor Anseende, saa gaaet det dem, som de hele Troer, naar en uventende Ocean indfalder, brækker han dem af,
og

og kaster dem op med Noden, thi jo høiere man staaer, jo dybere bliver Faldet; men at tale mere grundigere at kiende Ganden.

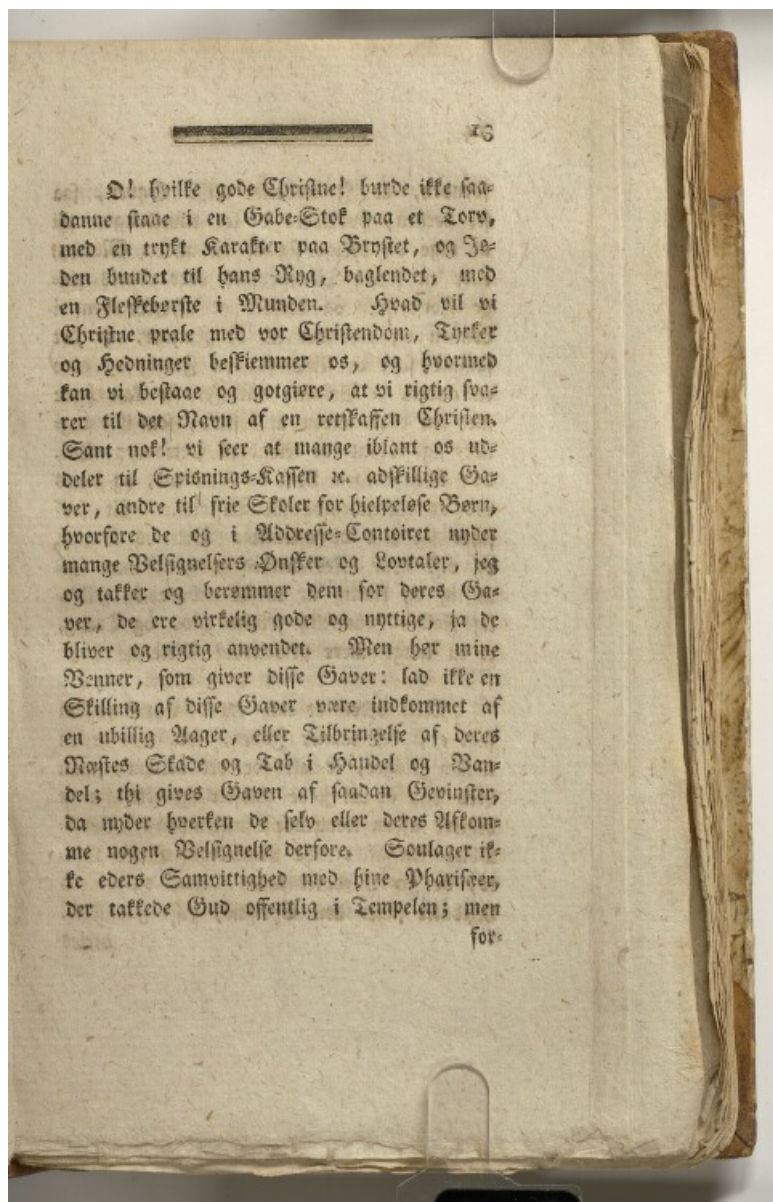
Da er det fornøden at troet de Egenfaber, som tillægges ham, dernæst læser man sig til den Kundskab, som er skrevet, og fortælles om hans Bedrifter, læs Tyrkernes Meoran (med Troens Pine,) saa seer man hvad for en stor Propheet Mahomed haver været, og de forunderlige Miraclet og Gierninger han har frembragt, og ei at tale om flere Religions Begreber, som grunder sig paa den blotte Troe.

Og naar du da troer, at Ganden er saaledes som han beskrives, afmales og tales om i alle Beskrivelser, som daglig skeer iblant Mennesker, saa har du allerede lært at kiende ham.

Videre behøves at vide, til hvilken Person han taler, da er det til Smauserne. Dette Ord Smauserne, er et foragteligt og stinkende Ord, Forstanden af Ordets Oprindelse, kan anføres af mange Bemærkelser, af

af hvilke jeg ifkun vil anfere en, nemlig, saa kaldes de, der formedelt Sladder og Calumnie tilbringer sig hos de formuende nysgierrige Mand og Qvinder et Naaltid Mad, saadanne kalder de Tydske HANS Wurst, og Hollænderne Pikel Heering, med flere andre Nationers giorte Navne, jeg vil ifkun anfere den reste Bemærkelse, som Autor meener, da er det Jøderne, som driver Smaas- og Smug-handel, ei allene med Klæder og Vintet, som de tilhandler sig af de trængende Solicitanter, Studenter og mange andre, som nedes til at sælge saadanne Ting, deels for at have Penge at spille med, deels for at spise og drikke paa, og tildeels at besøge et Horehuns, alle saadanne Personer veed Jøderne at klippe, ved disse forstaaer jeg de omløbende Jøder, dernæst findes andre Jøder, der kaaer suffi- cante Folk, som af adskillige Aarsager kan trænge til Penge paa Verel-Obligationer, til hvilken Forstrækning de saa kaldede Christne assisterer, som selv skammer sig ved at imod- tage en utilladelig og strafværdig Hente af deres Religions Forvandre.

O! hvit

16

O! hvilke gode Christne! burde ikke saadanne staae i en Gabe-Stok paa et Lort, med en trykt Karakter paa Brystet, og Jæden bundet til hans Ryg, baglændet, med en Flekkeberste i Munden. Hvad vil vi Christne prale med vor Christendom, Tysker og Hedninger beskjemmer os, og hvormed kan vi bestaae og gotgiere, at vi rigtig svarer til det Navn af en retskaffen Christen. Sant nok! vi seer at mange iblant os uddeler til Espionings-Kassen icke adskillige Gaver, andre til frie Skoler for hjælpeløse Børn, hvorførende de og i Adresse-Contoiret nyder mange Betsignelsers Duffer og Lovtaler, jeg og takker og berammer dem for deres Gaver, de ere virkelig gode og nyttige, ja de bliver og rigtig anvendte. Men her mine Venner, som giver disse Gaver: lad ikke en Skilling af disse Gaver være indkommet af en ubillig Mager, eller Tilbringelse af deres Nærstes Skade og Tab i Handel og Wandel; thi gives Gaven af saadan Gevinst, da nyder hverken de selv eller deres Afkomme nogen Betsignelse deraf. Soulager ikke eders Samvittighed med hine Pharisæer, der takkede Gud offentlig i Tempelen; men for

foruden, at J uddeeler disse Gaver, saa see derhen, hvorledes de er tilveibragt; thi at tage og berige sig af en anden Mand, eller en fattig Dienstepiges eller Karls ringe Forselsse, og derfor at afstrefke dem i Lemmen og give det til de Fattige, er det samme som at stiele fra en Fattig og give en anden. Betenk, at J ofte kan have med en eller anden at bestille, som ikke regner sig iblant de elendige Personers Tal, dog lider megen Nød og Kummer, og blues ved at tilkiendegive sin Tilstand. At forstaae sig paa de offentlige Bettlers Trang, og vise dem Medlidenshed er godt; men fornuftig og kiertlig at indsee arbare og stikkelige Folkes hemmelig skjulte Nød og Trang, er en langt mere prisværdig Pieta.

Men videre at tale om de Christne, som sagt er, der laaner Jøder, for at tage en ubillig Nager, er alt for vel bekient; man veed og, at en Jøde undseer sig ikke for at begiere af en trengende Christen paa en Bets-Obligation af 100de Rirdaler 30 pro Cento, de 30 Rirdaler tages forud, og de 70 Rirdaler faaer den Christne, disse 30 Rdir.
decles

deeles imellem den Christene og Jøden, jeg tænker, at naar Jøden faaer 6 Rdlr., saa tager den Christne Kesten, og naar saadan Verel-Obligation er udløben, accorderes paa en nye Interesse, og foruden denne Interesse, findes her i Staden især en velbekient Jøde — — —, som laaner paa adskilligt Pant, af hvad Navn det nævnes kan, han imodtager gemeenlig af hver Rirdaler Maanedlig 8 Skilling, dog har mange betalt ham 12 Skilling.

Denne Jøde har i mange Aar drevet og evet saadan ubillig Mager, og holder den samme saa got, som et Assistenthuus, tilmed naar nu den Panthavende i en Tid lang har ladet dette Pant henstaae uden Rente, saa legges den vorende Rente til Kapitalen, og saa kan ei Eieren indløse det, da følger Jøden Pantet, som ofte har kostet Eieren 100 Rdlr., for 30 a 40 Rirdlr. som han da veed at forhandle til sin Fordeel ic. —

Jeg kiender mange, som han saaledes har udsuet og skammelig behandlet, der gierne

ne saae, at hans strafværdige Dødsang blev
daabenbar. Duffelig var det, at denne
og flere Magerkarle blev undergivet Generals
Hoffens Tiltale.

Videre, angaaende Smauserne, da er
det saadanne og flere Smauser, som han
den i sin Samtale meener, og af Samta-
lens Indhold seer man, hvor kiertig han
daabenbarer sit Anliggende for dem, han kien-
der meget vel fra gamle Tider de seefaldne
Israelites onde Natur, ja længe før og i
den Tid Moses var deres Anfører, da var
han deres beste Raadgiver, du vil maaskee
spørge mig, om han tillader dem at øve de
10 Guds Bud, som Moses gav paa Si-
nai Bierg? ja visselig, han er saa klog, at
han gierne lader dem læse Buddene, saavel
ved Solens Opgang som Nedgang; han
kender sit Folk, ja han anmoder dem næie
at iagttage alle Ceremonier; thi han veed
meget vel at det skeer af en blot Svøbne,
uden nogen sand og oprigtig Kiertighed til
Gud, saa har han dem jo sikket nok i sin
Haand og under sit Herredømme, stiftig og
ivrig tilskynder han dem at bedrage de Christne,
og

og at gaae de Onde af den Sect til Haanden i alle de Tilfælde, som sigter til hans Herredoms Formeerelse og Rigets Vedblivelse, da det desuden er ham meget magtpaaliggende at see Christendommens Afald. Han er en stor Statsmand, en stor Hofmand, den største Politicus og den allerfløgeste Regent. Kort sagt, Manden er complet, og saaledes ber du som sagt er, forstaae hans Tale til Smauserne; og i saa Maader haver du gandske ret, til at klage over de forbandede Liigtorne, som trykker og smerter os.

Dernæst fornemmer jeg, at du recom-menderer den reisende Mus, salig Junior Philopatreas hans Ti Anmærkninger over Brandeviin, Senop, Smør, Humle, Vankesfiken, Laane-Bangven, Forsvar for Handen, den forberede Dreng ic., og en Deel andre Skrifter, som Junior Philopatreas har skrevet. Tænker du vel, at jeg ikke forstaaer, at du hermed driver Spot og Narrerie! Skamme dig, du sorte Siel, du Lærdoms Bespottere, at du blotter din Taabelighed, fordi du saa aabenbar søger at drive

B Wespil

Ubespil med disse den salige Mands velgrundede Skrifter.

Hvad er ikke hans Skrift over Brendeviins Misbrug et prægtigt og gavnlige Skrift. Begriber du ikke at Rugens Forbrugelse til Brendeviinsbrænden er ikke en af de mindste Aarsager til dens Formindskelse, og den dyre Pris paa det umistelige Brød, som en Tid lang har viset os saa megen Elendighed, Mangel og Nød, hvortil og det meeste contributorer, at de Store som eier Herregaarde, og de som ere Forpagtere af samme, ere alle Kornpugere og Landets Blod-Igler, hvoraf mange haver en stor Deel Korn liggende, foruden de anseelige Partier, som de forhen har udskibet til fremmede Steder. Spørg Borgeme og de som handle i de smaae Kiebssteder, saa skal man nok faae at vide hvorledes deres Omgang er. Men hvorledes gaaer de ikke ustraffet, Angivelser, Klager og Skribenternes Pene, er ikke i Stand at sælde disse Uhyrer; men er der Korn i Landet, som der i Sandhed er, saa bør der (uden Anseelse af Stand og Personer) bringes for Dagen,
og

og til Straf for saadanne hadefulde og mor-
deragtige Gemytter, burde enhver som har
Formue tillades at forskrive i dette Aar saa
meget Korn de lyst, paa det at Staden i
det mindste for 2 Aar ei burde trenge til
dem, paa den Maade kunde deres forven-
tende Gevinst forsoinde og Priserne falde, i
det mindste til den Hoide de var for 2 Aar
siden, skeer det ikke, fra troer jeg visselig,
at den dyre Tid vil endda vedblive i flere
Aar, og maaskee varre end som bedre; thi
Erfarenhed har lært os saaledes for nogle
Aar siden at være overgaaet Engeland, Ir-
land, Frankerig og Italien, saa i hvor me-
gen Indsigt Regjeringen af disse Lande end
brugte, saa var de dog ikke i Stand til
at hennne de dyre Priser, som vedblev i
nogle Aar *).

Men har vi da vel ikke Aarsag nu at
takke og velsigne vor allernaadigste Konge,
B 2 som

*) Og om vi dette Aar endog fik lige saa rigtig en Hofst som afsiagte Aar, som er at tvivle om, saa kan det dog ei hjælpe noget til bedre Priser; thi naar den dyre Tid først har gjort sin Begyndelse, saa ophører den ikke saa snart.

som saa faderlig og kiertlig har søgt at conserve sine nødlidende Underfaatter i alle optænkelige Tilfælde, han har ei allene ladet udtømme sine Magaziner af Rug, men tilføjede foranstaltet dens Bøgning, og ladet Bredet uddele, og paa mange andre Maader søgt at lindre de Trengendes Nød, i disse Tider og dens jammerlige Tilstand har man og havt Keilighed at kiende andre medlidende fromme Sieler, som efter deres Vilkaar har søgt at understøtte de Trengende, ligesom man derimod bør antegne de Store og Formuende af Stand, som har kunnet hjælpe til at forekomme den dyre Tids Mangel, og havt Korn liggende at sælges; deres Hjertes har været haarde som Steen, og ubevægelige som Klipperne ved Havets Bredde.

Man kan derfor haabe og sikkert vente, at Guds Retfærdighed vil til den bestemte Tid finde, og tilføie dem een større Straf, (end den som deels er dem vederfaaret,) efter Fortieneste, som endnu staaer til Rest.

Qvad

Hvad den Anmærkning om Senop angaaer, da har den salige Mand Junior Phts Iopatrias haat sine skarpe Hensigter med samme at anfere, der ei her forstaaes i en simpel Bemærkning; man veed at Senop bider gemeenligen i Folkes Næser, men lugter man paa det tiere Rugbrød, saa dempes dens Brød og Viden, desuden brugte den salige Mand den ofte til Bergeffisk, hvoraf han var en stor Liebhaber.

Betreffende Smørret, ja spørg nu omstunder om Smør, da er det knap at faae for Penge, og det som faaes, tiener ei til andet, end at stege Brød med, dog haaber jeg ved Vandets Besrielse for Jisen, at her dog tilbringes noget fra Provincierne.

Humle mangler os ikke, ei heller Hanneffisk, thi Soldaten faaer ofte alt for meget af disse Producter paa Ryggen. — Laane-Danqven er i meget god Stand, og staaer altid aaben til enhverns Tieneste for Sold og Guld, og deraf har vi, Gud skee Tak! ingen Mangel.

Junior Philopatreas hans Forsvar for
Garden og den forberede Dreng, et nette og
dybsindige Moraler. Hans Anmærkning om
Korn-Lyven i Danmark, er Bevis paa hans
store Verdien.

Kort sagt, den salige Junior Philopatreas
as, har i alle sine Skrifter vist den lærde Ver-
den, at han besad store Indsigter i Physikken,
Statikken, Mineralogien, Mynt-Væsenet og
fornemmelig i Orthographien. —

For Resten holder jeg usornøden at besva-
re de anførte Brev-Kritikker, der ikke indehol-
der noget Svar værdigt. Men allene vil bes-
de dig, som en Ven, at du indeholder med din
Skient og Spotte-Gloser over den hensovede
salige Mand Junior Philopatreas, ved hvis
Dødsfald den lærde Verden fik et alt for stort
Tab. — —

Å! han er død og begravet, og staaer i
sin Deel paa Dagens Ende; bedre og anse-
lige var det, at du stroede Vere-Blomster paa
hans Grav, og skrev til hans evige Estermale
følgende Vers:

Skient

Skiont Junior Philopatreas han
er død,
Dog søger Ondskabs Folk at give ham et
Stød;
Men Gud ske Tak, han finder ei
til noget,
Hvad enten at det er fort eller bro-
get. —
Han var ei som den rige Mand, der klædet
sig i Purpur,
Men i sin Koffeløst spatserte han sin Tour,
Med den han stedse gif paa Kedelig-
heds Vei,
Mod Verdens Ondskab raabte han
stedse Nei!
Ja, han oprigtig var og satte Sandhed frem,
For Tidens klare Lys han skrev med Gynd og
Klem,
Vel er Stribenten død og ei paa Jor-
den findes,
Dog veed jeg sikkerlig hans Lærdom
evig mindes.
Saavel i Danmark, som i Vestindien,
Tak for det du har skrevet. Vi glemmer ei
vor Ven;

Nyd

Myd af Besiddelse af Engle-Pragt og
Ere,
Den store Engle-Flof de kan dig ei
undvære.
Blant deres Tal du var paa Jorden vel bes
kient,
At du var værdig nok at være der Student.

